



IPG Kampus Darulaman,
06000 Jitra, Kedah Darul Aman.

PKP 3116

Sistem Bahasa Melayu

Disediakan oleh: Nurul Fatehah Mokhtar
Nurul Syahida Bt Aziz
Tham Hou Yin
Tiau Huei Cheng

PISMP Pem(BM)/MT Sem 6 (Ambilan Jan 2010)
PISMP Pem(BC)/MT Sem 6 (Ambilan Jan 2010)

Kosa Kata

- Kata Umum
- Kata Istilah

Peribahasa

- + Perumpamaan
- + Simpulan Bahasa
- + Pepatah
- + Perbilangan
- + Kata-kata Hikmat



KOSA KATA

- Kata Umum
- Kata Istilah

Kosa Kata

- ❑ Sukatan Pelajaran Bahasa Melayu KBSR (2003) menjelaskan bahawa kosa kata terdiri daripada **kata-kata umum** dan **kata-kata khusus** atau disebut **istilah khusus**.
- ❑ Setiap bidang ilmu mempunyai kata-kata khusus dengan ilmu dalam bidangnya. Murid hendak diajar mengenali dan membezakan istilah khusus setiap bidang ilmu.
- ❑ Misalnya, istilah 'subjek' ayat dalam ilmu bahasa adalah berbeza maksud dengan istilah 'subjek' yang merujuk nama-nama mata pelajaran.

- ❑ Demikian istilah 'segi empat tepat' hanya terdapat dalam Matematik atau Sains. Istilah ini tidak terdapat dalam bidang ilmu Sejarah atau Geografi.
- ❑ Guru hendaklah selalu mendedahkan kosa kata kepada pelajar agar pembendaharaan katanya bertambah dan pelbagai.
- ❑ Galakkan murid menggunakan istilah-istilah yang sesuai dengan bidang ilmu yang berkenaan. Salah satu aktiviti memperkayakan kosa kata ialah mencari makna seerti, makna berlawanan, atau menjawab teka silang kata.

Kata Umum

- ❑ Kata umum ialah kata-kata biasa dalam bahasa. Namun demikian kata umum boleh menjadi istilah.
- ❑ Contoh: tenaga



tenaga atom (atomic power)

Kata Istilah

- ❑ Istilah ialah kata yang penggunaannya dan maknanya khusus pada bidang tertentu.
- ❑ Contoh:
hablur, medan magnet, metamorfosis.
- ❑ Istilah boleh berbentuk sebagai kata akar bebas, kata berimbuhan, kata gabungan atau kata gandaan.

Bentuk Istilah

1. **Bentuk Akar Bebas**

Kata akar bebas ialah bentuk yang boleh berdiri sebagai istilah atau menjadi dasar kepada pembentukan istilah yang lebih luas.

Misalnya: haba (heat), sisa (residue).

2. **Bentuk Berimbuhan**

Bentuk berimbuhan ialah bentuk istilah yang mengandungi imbuhan.

Misalnya: bersistem, angkasawan, keberkesanan, pendakwaan.

3. **Bentuk Gabungan**

Bentuk gabungan ialah bentuk istilah yang terdiri daripada dua kata atau lebih.

Misalnya: *Garis lintang, kadar inflasi, persegi panjang.*

4. **Bentuk Gandaan**

Bentuk gandaan ialah istilah yang seluruh atau sebahagian daripada bentuk dasarnya diulang.

Misalnya: *pepasir, jejari, buli-buli, kacangkacang.*

KOSA KATA

- ☐ Kata Sama Erti
- ☐ Kata Berlawanan
- ☐ Kata Hampir Sama Bunyi
- ☐ Kata Banyak Makna

Kata Sama Erti

- ❑ Sinonim
- ❑ Perkataan yang sama maknanya.
- ❑ Contoh:

Perkataan	Sinonim
Askar	<i>perajurit; soldadu; tentera</i>
Awas	<i>hati-hati; hemat; ingat-ingat; waspada</i>
Benar	<i>betul, sah, sejati, sungguh</i>
Bijak	<i>berakal, cendekia, cerdas, pintar, pandai</i>
Buruk	<i>hodoh, lama; usang</i>
Carik	<i>cabik; koyak; robek; sobek</i>
Cerdik	<i>berakal; bijak; pandai; pintar</i>
Daya	<i>akal; ikhtiar; jalan; kekuatan; kemampuan; muslihat; pengaruh; tenaga; tipu (memperdaya) menipu</i>
Erat	<i>karib; kuat; rapat; teguh</i>
Handal	<i>cepat; bijak; gagah; setia</i>
Khayal	<i>angan-angan</i>
Tulus	<i>ikhlas, jujur</i>

Kata Berlawanan

□ Antonim

□ Adalah perkataan yang bertentangan maknanya.

□ Contoh:

- ✓ perempuan x lelaki
- ✓ kecil x besar
- ✓ keluar x masuk
- ✓ bengkok x lurus
- ✓ sedih x gembira
- ✓ cantik x hodoh
- ✓ aktif x pasif

Kata Hampir Sama Bunyi

Contoh:

bergabung bermaksud bersatu atau berkumpul.

berkabung bermaksud berdukacita atau bersedih.

golong bermaksud kumpulan atau kelompok.

gulung bermaksud melipat benda lebar seperti tikar.

mengaji bermaksud membaca kitab atau al-Quran.

mengkaji bermaksud menyelidik atau meneliti secara mendalam.

tonggak bermaksud tulang belakang atau bahagian penting.

tunggak bermaksud tertunda, tertangguh atau belum dijelaskan.

semesta bermaksud seluruh alam.

semester bermaksud tempoh atau penggal.

taksir bermaksud kira atau hitung.

tafsir bermaksud terjemahan maksud sesuatu.

Kata Banyak Makna

- ❑ Kata banyak makna bermaksud perkataan yang mempunyai lebih daripada satu maksud.
- ❑ Makna perkataan yang berbagai-bagai ini dibezakan dalam konteks ayat yang berlainan.
- ❑ Contoh (kata dasar): **makan**
 - ✓ Ali makan nasi lemak.
(menunjukkan perbuatan makan)
 - ✓ Abu ialah seorang yang suka makan kawan.
(mengambil kesempatan terhadap seseorang kawan.)
 - ✓ Judy bekerja makan gaji.
(bekerja dengan seseorang)

❑ Contoh (kata berimbuhan) : **menjelaskan**

- ✓ Kami terpaksa menjelaskan perkara yang sebenarnya.
(menerangkan / menghuraikan dengan lebih lanjut)
- ✓ Pak Sudin telah menjelaskan hutangnya.
(membayar / menyelesaikan sesuatu)

❑ Contoh (kata ganda) : **diam-diam**

- ✓ Dalam diam-diam, dia keluar dari rumah sewanya.
(secara senyap-senyap)
- ✓ Murid diminta duduk diam-diam ketika ketiadaan guru.
(tidak berbuat apa-apa / tidak berbuat bising)

PERIBAHASA



PERUMPAMAAN

Pendahuluan

- Perumpamaan merupakan satu bahagian daripada koleksi yang terkandung dalam peribahasa Melayu.
- Penggunaan perumpamaan tidak asing lagi dalam kalangan masyarakat Melayu kerana perumpamaan merupakan satu warisan seni kiasan yang telah diwarisi oleh masyarakat Melayu sejak berkurun lamanya.
- Masyarakat dahulu kerap menggunakan perumpamaan dalam perbualan mereka seharian mereka dan menyebabkan bahasa perumpamaan tidak luput dek zaman.

Definisi

- Perumpamaan merupakan satu ungkapan kata yang indah yang dapat memberi nasihat dan teguran kepada pendengar.
- Menurut Abdullah Yusof, Alias Mohd Yatim dan Mohd Ran Shaari (2009), perumpamaan merupakan satu susunan kata dalam sesuatu ayat yang memberi makna khas berlainan daripada yang diucapkan atau ditulis dalam ayat dan membandingkan sesuatu dengan benda lain.
- Oleh sebab itu, sebarang penggunaan perumpamaan akan menggambarkan satu perbandingan antara makna yang ingin disampaikan dengan perkataan yang digunakan.

Kegunaan Perumpamaan

● Memberi teguran, nasihat dan merupakan satu kaedah sindiran secara halus.

- Perumpamaan yang mengandungi nasihat adalah seperti **ada beras taruh dalam padi, ada ingat taruh dalam hati**. Perumpamaan tersebut menyampaikan nasihat supaya kita tidak membocorkan rahsia seseorang dan menyimpannya sebaik mungkin. Hal ini adalah kerana, jika kita membocorkan rahsia seseorang nescaya kita akan bergaduh dengannya. Maka lebih baik kita hanya berdiam diri tanpa memberitahu pada sesiapa. Jika kita meneliti dengan lebih dalam, kata-kata perumpamaan tersebut juga ada menggunakan unsur alam dalam memberi nasihat seperti perkataan beras dan padi. Oleh sebab itu, penggunaan unsur alam dalam perumpamaan terbatas walaupun sekadar untuk memberi nasihat.

● Merupakan satu medium yang sangat sesuai untuk menyindir seseorang tanpa menyebabkan mereka merasa tersinggung.

□ Contohnya ialah **mulut disuap dengan pisang, buntut dikait dengan onak** telah menggambarkan bahawa seseorang itu bermuka-muka. Mereka hanya baik di hadapan tetapi di belakang akan dikeji dan dihina. Jikalau kita mengatakan kepada seseorang bahawa dia suka bermuka-muka sudah tentu dia akan memarahi kita. Tetapi jika kita menggunakan kata perumpamaan tersebut akan menampakkan kehalusan dalam bahasa pertuturan kita

Unsur-unsur Dalam Perumpamaan

- **Penggunaan unsur binatang dalam perumpamaan**
 - Kata-kata yang berkisarkan kepada binatang ini mampu untuk menyedarkan kita mengenai adat dan cara kehidupan yang lebih teratur. Antara binatang yang sering dikaitkan dengan perumpamaan ialah kucing, anjing, ikan, kodok, ayam dan sebagainya.
 - Contoh penggunaan unsur binatang dalam perumpamaan adalah seperti ayam di kepuk mati kelaparan, itik di air mati kehausan, bagai murai dicabut ekor, carik-carik bulu ayam lama-kelamaan bercantum juga, harimau mati meninggalkan belang; manusia mati meninggalkan nama dan sebagainya.
 - Keseluruhan contoh perumpamaan tersebut banyak menggunakan unsur-unsur binatang bagi menerangkan maksud yang cuba disampaikan.

- **Penggunaan unsur alam sekitar dan manusia dalam perumpamaan**
 - Alam sekitar merupakan satu persekitaran yang paling rapat dengan manusia. Oleh sebab itu, masyarakat terdahulu banyak menggunakan unsur alam sekitar dalam mencipta perumpamaan dan sebagainya. Mereka beradaptasi berdasarkan perkara yang berada di hadapan mata mereka saja.
 - Perumpamaan **bagai hujan jatuh ke pasir** bermaksud sia-sia berbuat baik kepada orang yang tidak mengenang budi. Perumpamaan ini menggambarkan satu daya pemikiran yang tinggi dalam kalangan masyarakat terdahulu sehinggakan mereka mampu mencipta perumpamaan yang mempunyai maksud yang tersirat. Di samping itu juga, perumpamaan ada menggunakan unsur-unsur manusia dalam menyerikan perumpamaan. Antaranya ialah **seperti anak muda jolong berkeris** yang bermaksud keghairahan seseorang untuk menggunakan sesuatu yang baru diperolehinya

- **Penggunaan unsur tumbuhan dalam perumpamaan**

- Unsur tumbuhan juga banyak digunakan dalam perumpamaan. Antara unsur tumbuhan yang digunakan dalam perumpamaan ini ialah pokok, daun, dahan dan sebagainya.
- Perumpamaan yang menggunakan unsur tumbuhan ini menggunakan kaedah perbandingan antara tumbuhan dengan sifat manusia atau disebut sebagai simile. Penggunaan simile ini menjelaskan lagi maksud yang cuba disampaikan dalam perumpamaan tersebut.

1.0 Contoh-contoh perumpamaan dan maksudnya.

Bil	Perumpamaan	Maksud	Unsur alam
1	Bagai ayam disambar helang	Mati tanpa sakit.	Binatang
2	Bagai murai dicabut ekor	Orang yang suka bercakap. Perempuan yang suka bercakap banyak. Contoh ayat: Suasana di dalam kelas 3P2 riuh oleh suara Nadiyah yang becok bagai murai dicabut ekor.	Binatang
3	Harimau mati meninggalkan belang; manusia mati meninggalkan nama	Orang baik meninggalkan nama baik, orang jahat meninggalkan nama jahat. Setiap manusia akan dikenang kerana jasa dan budi yang telah dilakukan semasa hidupnya.	Binatang
4	Ular menyusur akar tidak akan hilang bisanya	Orang besar yang merendahkan diri tidak akan jatuh martabatnya. Contoh ayat : Sekalipun beliau bergaul dengan orang kebanyakan,namun hal itu bagai ular menyusur akal takkan hilang	Binatang

6	Seperti lintah menghisap darah	Meletakkan faedah yang tinggi; menipu dengan cara lemah lembut.	Binatang
7	Seperti lipas kudung	Selalu bergerak dengan cepat.	Binatang
8	Diam-diam ubi berisi; diam-diam besi berkarat	Orang berilmu yang berdiam diri lebih baik daripada orang diam tetapi tidak berilmu.	Tumbuhan
9	Berjagung-jagung dahulu sementara padi masak	Sementara menunggu apa yang baik, lakukan juga perkara-perkara yang berfaedah.	Tumbuhan
10	Baik membawa resmi padi daripada resmi lalang	Tidak sombong; rendah diri.	Tumbuhan
11	Bagai cendawan tumbuh selepas hujan	Terlalu banyak pada sesuatu masa.	Tumbuhan
12	Bagai kerakap tumbuh di batu, hidup segan mati tidak mahu	Hidup dalam kemelaratan. Kerakap sebangsa sirih tetapi tidak dimakan orang.	Tumbuhan
13	Kalau tidak kerana angin tidak akan pokok bergoyang	Kalau terjadi sesuatu hal tentu ada sebab-sebabnya.	Alam sekitar

SIMPULAN BAHASA

DEFINISI

Simpulan Bahasa ialah ungkapan yang terdiri daripada dua perkataan atau lebih dan mempunyai makna yang berlainan daripada maksud asal perkataan-perkataan yang digunakan. Penggunaan simpulan bahasa dalam karangan atau esei akan menjadikan sesuatu hasil tulisan yang dibuat itu menjadi lebih menarik.

1. Simpulan bahasa merupakan bentuk peribahasa yang paling ringkas dan biasanya terdiri daripada dua patah perkataan.
2. Simpulan bahasa membawa maksud yang berlainan daripada maksud perkataan yang membentuknya.
3. Penggunaan simpulan bahasa yang tepat amat digalakkan terutamanya dalam penulisan.
4. Hal ini demikian kerana sesuatu hasil penulisan yang memuatkan simpulan bahasa akan menjadi lebih menarik dan indah gaya bahasanya.
5. Simpulan bahasa dapat digunakan untuk menggambarkan ciri-ciri, sikap atau tabiat seseorang

Jenis-Jenis Simpulan Bahasa

1. Simpulan bahasa yang mempunyai dua makna. *Contohnya:*

(a) **ada angin:**

- mempunyai kemahuan atau keinginan untuk mendapatkan sesuatu.
- sikap atau perasaan seseorang yang suka meninggikan diri.

(b) **anak buah:**

- orang yang berada di bawah pengawasan seseorang ketua seperti ketua pejabat atau penghulu.
- anak saudara.

(c) **langgar bahasa:**

- bercakap dengan menggunakan bahasa yang kasar.
- tingkah laku atau kelakuan yang tidak sopan atau melanggar adat.

2. Simpulan bahasa yang berlainan tetapi mempunyai makna yang sama. Contohnya:

Seseorang yang tidak mempunyai perasaan malu.

muka talam, muka tebal, dan muka tembok.

Seseorang yang sudah lanjut usianya tetapi perangai tidak senonoh atau jahat.

tua keladi, tua kutuk, dan tua lengkuas.

Contoh Simpulan Bahasa

Naik angin



Menjadi marah secara tiba-tiba, selalunya dikaitkan tanpa sebab yang diketahui.

Contoh ayat:

Semasa perbicaraan sedang berlangsung di Mahkamah Tinggi, lelaki di kandang pesalah itu tiba-tiba sahaja **naik angin** dan menghamburkan kata-kata kesat kepada hakim.

Harga diri



Merujuk kepada nilai maruah dan moral seseorang.

Contoh ayat:

Mak Limah berpesan kepada anak perempuannya, Fátimah, supaya pandai-pandailah menjaga **harga diri** semasa berada di perantauan.

Tangkai jering



Orang yang kedekut

Contoh ayat:

Dalam filem Labu Labi, Haji Bakhil digambarkan sebagai orang kaya **tangkai jering** kerana tidak mahu bersedekah kepada fakir miskin.

Tajam akal



Merujuk kepada orang yang pintar

Contoh ayat:

Ali dapat menjawab semua soalan kuiz itu dengan mudah kerana dia adalah seorang budak yang **tajam akal**.

PEPATAH

- ❖ Pepatah seakan-akan sama dengan bidalan , tetapi pepatah mempunyai rangkaian perkataan berkerat-kerat atau berpatah-patah .
- ❖ Setiap rangkai pepatah terdiri daripada dua baris atau lebih dan disebut satu demi satu seolah-olah orang sedang membuat perbilangan atau perkataan.
- ❖ Ia berkait rapat dengan adat istiadat, undang-undang atau peraturan masyarakat .

Contoh Pepatah

- Harapkan pagar, pagar makan padi .
(percaya akan orang yang mengkhianati kita)
- Biar putih tulang, jangan putih mata .
(Rela mengorbankan nyawa daripada menanggung malu)
- Genggam bara api, biar sampai jadi arang .
(Bersabar melakukan kerja yang susah sehingga berjaya)

PERBILANGAN

- **Definisi** - mempunyai struktur yang hampir sama dengan pepatah dan bidalan melainkan perbilangan disusun berangkap-rangkap seperti ikatan puisi.
- Setiap rangkai pepatah terdiri daripada dua baris atau lebih dan disebut satu demi satu seolah-olah orang sedang membuat perbilangan atau perkataan. Ia berkait rapat dengan adat istiadat, undang-undang atau peraturan masyarakat.
- **Contohnya:** *bulat air kerana pembentung, bulat manusia kerana muafakat.*

- Perbilangan seakan-akan pepatah ,hanya berbeza sedikit dari segi bentuk susunannya .
- Perbilangan lazimnya terdiri daripada dua baris atau lebih ,disebut satu per satu seperti membilang dan isinya hampir-hampir menjadi undang-undang tetap kerana diterima kebenaran dan kebijaksanaannya.
- Contohnya :
*Hidup dikandung adat,
Mati dikandung tanah.*

Perbilangan Dua Baris

*1. Kecil jangan disangka anak,
Besar jangan disangka bapa.*

(Pengetahuan dan kelebihan itu bukan tertentu kepada orang tua-tua saja, selalu juga terdapat pada orang muda-muda.)

*2. Bulat air kerana pembentung,
Bulat manusia kerana muafakat .*

(Kata sepakat yang dicapai dalam mesyuarat.)

Perbilangan Tiga Baris dan Lebih

- 1. Yang berat sama dipikul,
Yang ringan sama dijinjing,
Hati gajah sama dilapah,
Hati kuman sama dicecah.*
- 2. Mengkaji daripada alif ,
Membilang daripada esa,
Berkata daripada asal,
Asal usul jangan ditinggalkan.*

KATA-KATA HIKMAT

Definisi

- Menurut Kamus Dewan, Kata hikmat ialah perkataan orang bijak pandai yg mengandungi pengertian yang tinggi.
- Ungkapan yang berupa nasihat, panduan, dan peringatan serta dijadikan pedoman hidup

Istilah Lain

➡ Kata pujangga

➡ Lidah pendeta

⚡ perkataan yang bijak, pendek, sedap, benar dan berisi

⚡ Dipetik daripada buku-buku dan sastera atau daripada percakapan orang-orang yang bijak

Contoh

- 🦁 Bahasa menunjukkan bangsa
- 🦁 Bersatu kita teguh bercerai kita roboh
- 🦁 Pandu cermat jiwa selamat
- 🦁 Bertanggung itu pencuri masa
- 🦁 Bahasa jiwa bangsa
- 🦁 Kita mesti menanti waktu,waktu tidak menanti kita

LATIHAN



Soalan Objektif

1. Hubungan antara Julia dan Zakiah
kerana tidak
pernah berenggang dan sentiasa
bersama.

- A. Bagai embun di atas daun
- B. Bagai isi dengan kuku
- C. Bagai bumi dengan langit
- D. Bagai kaca jatuh ke batu

Jawapan: B

2. Hidup Gopal _____ sejak kematian kedua-dua ibu bapanya.

- A. Bagai mencencang air
- B. Bagai musuh dalam selimut
- C. Bagai wau putus tali
- D. Bagai dihiris dengan sembilu

Jawapan: C

Soalan Struktur

1. Huraikan kata umum dan kata istilah beserta contoh.

i. _____

ii. _____

Jawapan struktur

Soalan 1.

- i. Kata umum-- kata-kata biasa dalam bahasa. Namun demikian kata umum boleh menjadi istilah. Contoh: tenaga.
- ii. Kata istilah-- Istilah ialah kata yang penggunaannya dan maknanya khusus pada bidang tertentu. Contoh: tenaga atom, medan magnet, metamorfosis.



2. Berikan empat contoh pepatah .

- i. _____
- ii. _____
- iii. _____
- iv. _____

Jawapan struktur

Soalan 2.

- i. Berpatah arang ,berkerat rotan .
- ii. Ukur baju di badan sendiri.
- iii. Kata biarlah dikotakan.
- iv. Diam ubi berisi ,diam penggali berkarat .

Soalan Esei

Bincangkan peribahasa-peribahasa Melayu berikut beserta contoh:

1. Pepatah
2. Perbilangan
3. Perumpamaan
4. Kata-kata hikmah
5. Simpulan bahasa

Jawapan Soalan Esei

Peribahasa	Definisi	Contoh
Pepatah	Peribahasa yang bererti selapis, bernas sifatnya, digunakan sejak turun temurun oleh masyarakat melayu	- Ukur baju di badan sendiri
Perbilangan	Lazimnya terdiri daripada dua baris atau lebih	- Hidup dikandung adat, mati dikandung tanah
Perumpamaan	Erti yang dimaksudkan berlainan daripada makna zahir perkataan yang digunakan	- Seperti katak di bawah tempurung
Kata-kata hikmah	Perkataan orang bijak pandai yang mengandungi pengertian yang tinggi	- Bersatu teguh bercerai roboh
Simpulan bahasa	Ungkapan yang terdiri daripada dua perkataan atau lebih dan mempunyai makna yang berlainan daripada perkataan yang membentuknya	- Telinga kual - Mata keranjang - Kaki bangku



**SEKIAN,
TERIMA KASIH.**